

مقایسه نارضایتی جوانان از کیفیت ارتباط با پدر و مادر، و نقش آن در پیش‌بینی گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۵

سید مهدی متولیان^۱، فریمه دوکوشکانی^۲، سلیمان یحیی زاده جلودار^۳

از صفحه ۱ تا ۲۶

چکیده

زمینه و هدف: پدیده انحرافات اجتماعی در همه جوامع وجود دارد که پیامدهای منفی در جامعه دارد. در این میان خانواده هم در پیدایش انحرافات نقش دارد. هدف پژوهش، بررسی رابطه میزان نارضایتی جوانان از پدر و مادر، با میزان گرایش آنان به سه انحراف سرقت، خشونت و خودکشی می‌باشد.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری، کل دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه مازندران به تعداد ۸۶۳۳ نفر می‌باشند. نمونه آماری بر اساس جدول مورگان و کرجسی ۳۹۵ نفر تعیین، که به روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از دو مقیاس استاندارد گرایش به انحراف اجتماعی (رجبی، ۱۳۹۴) و رضایت از والدین (هودسن، ۱۹۹۲) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل از آزمون تی، پیرسون و رگرسیون با نرم افزار SPSS، استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد ۱۴/۶ درصد از دانشجویان از پدر، و ۱۰٪ از مادر خود متنفرند. ۱۵٪ موافق یا بی‌نظر هستند که فرد با سرقت نیازش را حل کند. میانگین گرایش پسران به سرقت و خشونت (به ترتیب ۱۳/۸۰ و ۱۶/۸۴) بیش از دختران (۱۲/۰۸ و ۱۴/۹۸) است. بین نارضایتی از پدر و مادر با گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی رابطه وجود دارد ($P < ۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: انحراف پسران از دختران بیشتر است. بین نارضایتی از والدین و انحراف فرزندان رابطه وجود دارد. در پیش‌بینی سه انحراف سرقت، خشونت و خودکشی، نارضایتی از پدر بیش از نارضایتی از مادر قدرت پیش‌بینی دارد.

واژه‌های کلیدی: نارضایتی از پدر و مادر، انحراف، سرقت، خشونت، خودکشی.

۱- استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه مازندران، مازندران، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: m.motevaliyan@umz.ac.ir

۲- استادیار و عضو هیات علمی گروه پژوهشی مطالعات محیط و انسان، تهران، ایران. رایانامه: f.dokoushkan@gmail.com

۳- استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه مازندران، مازندران، ایران. رایانامه: s.yahyazadeh@umz.ac.ir

انحراف در رفتار انسان‌ها، پدیده‌ای است که در طول تاریخ بشر و به میزان کم یا زیاد وجود داشته، و همه جوامع در تلاش هستند تا از میزان آن بکاهند. با وجود تعاریف مختلفی که از انحراف اجتماعی بیان شده است، به طور کلی می‌توان گفت، هرگونه رفتاری که با چشم‌داشت‌های جامعه یا گروه معینی در داخل جامعه تطبیق نداشته باشد انحراف اجتماعی نامیده می‌شود (کوئن^۱، ۱۳۹۵: ۱۷۱). اما آنچه قابل توجه می‌باشد این است که تا حدی از انحراف در همه جوامع قابل قبول و پذیرش است که به آن انحراف طبیعی می‌گویند (ستوده، ۱۳۹۳: ۳۸) و جامعه آن انحراف کم را، نادیده می‌انگارد و از آن چشم‌پوشی می‌کند؛ اما اگر انحراف از حدی عبور کند جامعه نسبت به آن حساس شده و برای جلوگیری از آن دست به کار خواهد شد و از اهرم‌های مختلف جهت مهار کردن آن استفاده خواهد نمود. بنابراین، وقتی صحبت از انحراف اجتماعی می‌شود، منظور همان رفتارهایی هستند که جامعه نمی‌تواند آن را نادیده بگیرد و از آن گذشت نماید.

به‌علت تعاریف مختلف و همچنین بخاطر تنوع انحرافات اجتماعی، پرداختن و تعیین میزان دقیق همه نوع آن در جامعه امکان‌پذیر نیست، با این وجود، گزارش‌ها از بالا بودن انواع انحراف در جامعه ما و روند افزایشی آن حکایت دارد. در این میان، انحرافات چون سرقت، خشونت و خودکشی را می‌توان از یک زاویه، بهم وابسته دانست. زیرا از یک سو در میان انواع سرقت‌ها، سرقت توأم با خشونت دیده می‌شود (امینی خانه برق و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰۷)، و از سویی دیگر محققان خشونت را مهمترین عامل خودکشی ذکر می‌کنند (عنبری و بهرامی، ۱۳۸۹: ۱).

سرقت در ماده ۲۶۷ قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، ربودن مال متعلق به غیر تعریف شده است. در این رابطه، گزارش‌های نیروی انتظامی نشان می‌دهد که ۱۱ درصد از جرایم شهری در تهران سرقت می‌باشد (کنعانی و محمدی برزگر، ۱۳۹۶: ۲۵۶). آمارهای دیگر هم نشان می‌دهد که میزان سرقت در کشور رشد صعودی دارد، بطوری که این روند رشد سرقت سبب شده است در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، سرقت

یکی از پنج جرم با الویت اول کشور شود (حیدرنژاد و عامری، ۱۳۹۸: ۹۸).

خشونت هم به رفتاری گفته می‌شود که باعث آسیب یا صدمه به دیگران می‌شود (خانعلی‌زاده بنا و تاج‌الدین، ۱۳۹۷: ۲۳). گزارش‌ها نشان می‌دهد که با ثبت روزانه ۱۶۰۰ پرونده نزاع منجر به جرح در سازمان پزشکی قانونی کشور، سالانه حدود ۶۰۰ هزار دعوا در کشور اتفاق می‌افتد، به طوری که در نیمه اول سال ۱۳۹۵، در مجموع ۳۱۵۸۲۶ پرونده نزاع تشکیل شده که بیشترین آن به تعداد ۵۵۲۴۴ مورد مربوط به تهران بوده است (خانعلی‌زاده بنا و تاج‌الدین، ۱۳۹۷: ۲۴).

درباره خودکشی هم که به هر مرگی که نتیجه مستقیم یا غیر مستقیم عمل آگاهانه قربانی باشد تعریف شده است (دورکیم، ۱۳۶۸: ۶)، در ایران آمار واقعی وجود ندارد. زیرا برخی به خاطر کراهت و ممنوعیت دینی و عرفی، و برخی بخاطر برخورداری از مزایای وراثت و حقوق اجتماعی، خودکشی را ایست قلبی یا مرگ اتفاقی گزارش می‌دهند (پناغی، ۱۳۹۰: ۱۵). با این حال، تعداد ۲۸۴۰ مورد مرگ ناشی از خودکشی در مراکز پزشکی قانونی کشور در سال ۱۳۸۰ ثبت شده است (مرادی و خادمی، ۱۳۸۱: ۱۸).

انحرافات فوق بصورت مستقیم و غیر مستقیم، پیامدهای منفی برای جامعه، خانواده و فرد دارد. این انحرافات ضمن اینکه امنیت یک جامعه را به‌عنوان نیاز اساسی مردم به خطر می‌اندازد، مسیر انحطاط جامعه را هموار کرده و آن را از ترقی و پیشرفت دور نگه داشته، و با مشغول کردن افکار و اندیشه‌های مدیران و پژوهشگران، منابع مادی و غیر مادی جامعه را می‌بلعد (الماسی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۳). سرقت ضمن اینکه باعث از دست رفتن اموال مردم شده، می‌تواند بر اساس نظریه انتقال فرهنگی، به‌عنوان الگوهای رفتاری در کسب درآمد در بین گروه‌هایی از مردم خصوصاً جوانان، پذیرفته شود و افزایش هم یابد. در سرقت‌هایی هم که همراه با خشونت است، افراد ضمن از دست دادن اموال خود و مورد تعرض قرار گرفتن از سوی سارقان، انواع آسیب (جسمی و روانی) را متحمل می‌شوند (امینی خانه برق و همکاران ۱۳۹۷: ۱۰۷). علاوه بر این، ضمن به خطر افتادن امنیت اجتماعی در جامعه، حاکمیت مجبور می‌شود هزینه‌های مقابله با این انحرافات را افزایش داده و حتی هزینه‌های نگهداری سارقان، مجرمان و خانواده‌های آنان را نیز بپردازد. همچنین، باعث افزایش نگرانی مردم شده، و افزایش نارضایتی عمومی جامعه را نیز در پی دارد (صفا و فولادی، ۱۳۹۵: ۱۲۷). خشونت نیز پیامدهای منفی مانند ترس،

نامنی، یاس، تند مزاجی، اضطراب را برای افراد جامعه به ارمغان می‌آورد (امینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۸۳). خودکشی هم که سومین عامل مرگ و میر گروه سنی ۱۵ تا ۳۴ ساله گزارش شده است (قوامی لاهیجی و حاجلو، ۱۳۹۷: ۱۵)، به همراه انحرافات دیگر، عاملی تهدیدکننده برای ارزش‌های اجتماعی جامعه می‌باشد (قادری و نظری، ۱۳۹۸: ۱۹۶). بنابراین ضرورت دارد که این سه انحراف بیشتر مورد بررسی قرار گیرد.

از طرف دیگر، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مطالعه انحراف اجتماعی در بین جوانان اهمیت دارد، زیرا، هم انحراف و جنایت در بین جوانان بیشتر است (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۲)، و هم به نوعی امکان بیشتری دارد که به دیگران نیز سرایت کند، و هم از این جهت که جوانان آینده‌ساز کشور هستند و این نگرانی وجود دارد که این رفتار انحرافی ممکن است در مسیر کشورداری آنان نیز ادامه یابد. علاوه بر این، برخی محققین معتقدند که تقریباً تا قبل از سال ۸۹ تحقیقات مهمی در خصوص جرم و انحراف جوانان انجام نشده است (ساعدی، هاشمی و عابدی، ۱۳۹۲: ۷۲، ۷۵-۷۶). بنابراین بررسی میزان انحراف جوانان و عوامل مرتبط با آن نیز مواردی است که باید به آن پرداخته شود.

از سوی دیگر، پژوهشگران به وجود تعارض و مشکل در ارتباط بین دانشجویان و جوانان با والدین اشاره دارند. بر اساس یک تحقیق، ۲۳/۵ درصد از دانشجویان در حد زیاد با والدین در تعارض هستند (معیدفر و صبوری خسروشاهی، ۱۳۹۰: ۶۷). تحقیق دیگر نشان می‌دهد که ایران به‌عنوان کشور در حال توسعه با اختلال در روابط والدینی و عاطفی مواجه است که این مشکل میزان انحراف کشور را افزایش داده است (یامین پور، ۱۳۸۹: ۸۰).

با توجه به گزارش‌های بیان شده از میزان بالای انحراف اجتماعی در کشور بویژه در بین جوانان، و همچنین با توجه به وجود تعارض بین جوانان و والدین در خانواده‌ها، و همچنین با توجه به نقش خانواده در مراقبت از فرزندان در برابر انحراف، تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این پرسش می‌باشد که میزان نارضایتی جوانان از پدر و مادر چقدر است و این نارضایتی، چگونه با رفتارهای انحرافی (سرقت، خشونت و خودکشی) آنان رابطه دارد؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

میزان نارضایتی جوانان از پدر و مادر

میزان نارضایتی از پدر و مادر به نگرش فرزند به والدین بر می‌گردد و به معنی شدت مشکلات فرزند با والدین می‌باشد (حسین خانزاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴). هر چند گزارش‌ها حکایت از آن دارد که تا حدی از نارضایتی از پدر و مادر در بین همه جوانان دختر و پسر وجود دارد (پوربافرانی، و همکاران، ۱۳۹۴: ۴)، اما درباره میزان نارضایتی جوانان از پدر یا مادر، نتایج متفاوت است. برخی گزارش‌ها بیان می‌کند که تفاوتی بین میزان نارضایتی جوانان از پدر یا مادر مشاهده نمی‌شود (سجادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۲). برخی گزارش‌ها نیز به نارضایتی بیشتر فرزندان از مادر، خصوصاً نارضایتی دختر از مادر اشاره دارند (پوربافرانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲). صاحب‌نظران موافق این نتایج، برای مادر نقش بیشتری از پدر و سایر اعضا، در خانواده قائل هستند (کریمیان، ۱۳۸۷: ۱۴۵). محققانی نیز به نارضایتی بیشتر جوانان از پدر اشاره می‌کنند (پارسا و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۷). در این رابطه نیز، صاحب‌نظران نظریه پدرسالاری^۱ به قدرت بیشتر مردان و تأثیرگذاری بیشتر آنان در خانواده‌ها (در جامعه پدرسالار) اشاره دارند. بر اساس این نظریه، چون پدران قدرت بیشتری در خانواده دارند و در خانواده تأثیرگذارتر هستند، در مشکلات خانواده‌ها نیز، نارضایتی از آنان نیز بیشتر خواهد بود. زیرا فرزندان، پدران را مسئول زندگی و خانواده می‌دانند.

میزان گرایش به انحراف در پسران و دختران

میزان گرایش به انحراف، میزان گرایش افراد به رفتارهای مخالف چشم‌داشت‌های جامعه است (کوئن، ۱۳۹۵: ۱۷۱). در این رابطه گزارش‌ها از بیشتر بودن انحراف پسران نسبت به دختران حکایت دارد (رستمی تبریزی، ۱۳۸۸: ۲۷۹؛ حبیبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۳). در چرایی این تفاوت، بیان می‌شود که چون، نیاز عامل گرایش به انحراف است (ستوده ۱۳۹۳: ۶۵) و در جامعه پدرسالار، پسران نیازهای بیشتری دارند، لذا انحراف سرقت، خشونت و خودکشی در آنان نیز بیشتر است. از نگاه آنان، محدودیت‌های دختران در جامعه پدرسالار، توانایی آنان را برای انجام جرایم بطور ساختاری محدود

می‌کند (جرجانی، ۱۳۸۹: ۹۳). همچنین بر اساس نظریه منابع^۱ می‌توان گفت که رفتار افراد تابعی است از منابعی که آنان در اختیار دارند (اعزاز، ۱۳۸۰: ۸۱). از آنجاییکه قدرت جسمی (به‌عنوان منابع) پسران از دختران بیشتر است، لذا انحراف سرقت یا خشونت پسران، بیشتر از دختران است. فمینیست‌ها هم علت بیشتر بودن انحراف پسران را نابرابری مردان و زنان در جامعه می‌دانند (رستمی تبریزی، ۱۳۸۸: ۲۷۹).

نارضایتی از پدر و مادر و انحراف دختران و پسران

در تبیین علل انحرافات اجتماعی جوانان، دیدگاه‌های مختلفی بیان شده است که برخی از آنان از نقش خانواده و والدین بهره برده‌اند، که در این رابطه به چند نظریه اشاره می‌شود.

نظریه دلبستگی^۲

بر اساس این نظریه، تعامل فرزند و والدین در کودکی، نوجوانی و بزرگسالی بر هم تأثیرگذار هستند. در این دیدگاه، والدین اصلی‌ترین منبع ارتباطی انسان‌ها هستند و مادر اولین موجودی است که هر فرد با آن رابطه برقرار می‌کند و با ارایه خدمات به فرزند خود، احساس خوبی برایش فراهم می‌کند. در مرحله بعد نیز پدر وارد تعامل می‌شود. اهمیت پدر و مادر در این است که پدر و مادر شدن وظیفه‌ای است که امکان برگشت دادن آن نیست و نمی‌توان مانند شغل و حتی همسر او را رها کرد. بنابراین، آنان نقش مهمی در آینده فرزند دارند (علیزاده، ۱۳۸۰: ۸۲-۸۷). در این رابطه بالبی^۳ اعتقاد دارد که والدین خوب، منبع امنیت برای فرزندان هستند. بطوری که هر وقت فرزند نزد والدین می‌آید اطمینان دارد که والدین او را با آغوش باز می‌پذیرند و نیازهای جسمی، روحی و اجتماعی او را تأمین کرده و به او آرامش می‌دهند. در نظریه دلبستگی، ناتوانی فرزندان در برقراری مناسبات و مبادلات اعتمادآمیز با دیگران (از جمله والدین)، گاهی به صورت بزهکاری و جرم بروز می‌کند (حسینی و سهرابی، ۱۳۸۴: ۱۲۵ و ۱۲۷). نظریه پیوند اجتماعی^۴ نیز به نظریه دلبستگی نزدیک است.

1- Resource Theory
2- Attachment Theory
3 - Bowlby
4- Social Bond Theory

در این نظریه، هیرشی^۱ معتقد است که علت بزهکاری را باید در میزان پیوند افراد با جامعه جستجو کرد. بر اساس این دیدگاه، هر چه افراد به جامعه (از جمله خانواده) خود، دلبستگی بیشتر، تعهد بیشتر، مشارکت بیشتر و ایمان بیشتری داشته باشند، کمتر به انحراف گرایش پیدا می‌کنند (ستوده، ۱۳۹۳: ۱۳۸). نظریه همبستگی اجتماعی^۲ هم به نظریه دلبستگی مشابهت دارد. دورکیم همبستگی اجتماعی را یک نیروی کششی می‌داند که افراد را به هم مرتبط و نزدیک کرده و باعث کاهش انحراف می‌شود. او با اشاره به نوع خودکشی خودخواهانه^۳ می‌گوید زمانی که فرد همبستگی ضعیفی با جامعه داشته باشد این نوع خودکشی رخ می‌دهد (کوزر، ۱۳۸۵: ۱۹۳).

نظریه اجتماعی شدن^۴

این دیدگاه بیان می‌دارد که برای جلوگیری از انحراف افراد، باید فرایند اجتماعی شدن آنان کامل انجام گیرد و افراد باید هنجارهای جامعه را از عواملی مانند خانواده بخوبی فرا گیرند. اگر اجتماعی شدن افراد ناقص باشد احتمال انحراف فرزندان وجود دارد (کوئن، ۱۳۹۵: ۱۷۷). نظریه کنترل اجتماعی^۵ هم که با اجتماعی شدن افراد ارتباط دارد می‌گوید که همواره در جامعه افرادی هستند که بطور کامل اجتماعی نشده و ممکن است راه انحرافی در پیش گیرند. لذا باید با اهرم کنترل و نظارت از انحراف این افراد جلوگیری کرد. از آنجاییکه والدین از عوامل کنترل و نظارت بر فرزندان هستند، زمانی که به دلایلی نتوانند بر رفتار فرزندان کنترل داشته باشند، احتمال دارد آنان به انحرافات چون سرقت، خشونت و یا خودکشی روی بیاورند (کوئن، ۱۳۹۵: ۱۵۷).

نظریه منابع

این نظریه، در اختیار داشتن میزان منابع را علت رفتارهای مختلف می‌داند (دانش، شربتیان و طوافی، ۱۳۹۶: ۵۳). این منابع می‌تواند دانش، امکانات مالی، اعتبار، حمایت دیگران یا منابع دیگر باشد. بر اساس این نظریه، خانواده هم به‌عنوان یک نظام اجتماعی، دارای سلسله مراتب اقتدار است، که در جامعه پدرسالار، پدران منابع مختلف

1- Hirschi

2- Social cohesion Theory

3- Egoistic Suicide

4- Socialization Theory

5- Social control Theory

خانواده، مانند قدرت تصمیم‌گیری، قدرت مالی، قدرت قانونی و عرفی را در اختیار دارند. در صورت نبودن ارتباط خوب بین پدر و فرزند، پدر از دادن منابع به فرزند دریغ می‌نماید، لذا ممکن است فرزند برای نیازهای خود، روش‌های انحرافی را در پیش گیرد.

در این زمینه، تحقیقات در داخل و خارج از کشور نشان می‌دهد که بین نوع ارتباط والدین و فرزند، با انحرافات اجتماعی فرزند رابطه وجود دارد. علیزاده (۱۳۸۰) در پژوهش خود با عنوان «تعامل والدین- فرزند: تحول و آسیب» نشان داده است که کیفیت روابط والدین با فرزندان در انحراف فرزندان نقش دارد. یحیی‌زاده (۱۳۸۸) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر عوامل خانوادگی بر گرایش افراد به سوءمصرف مواد مخدر» گزارش داده که افراد منحرف از خانواده‌هایی هستند که روابط عاطفی در بین آنان ضعیف می‌باشد. کلانتر هرمزی و کانی سانانی (۱۳۹۴) هم در پژوهش خود با عنوان «بررسی رابطه بین نگرش نوجوانان نسبت به پدر و احساس تنهایی» گزارش دادند که افرادی که با پدر خود رابطه منفی‌تری دارند، بیشتر احساس تنهایی می‌کنند، و این افراد بیشتر در معرض خطر خودکشی و رفتار پرخطرانه هستند. پورسینا و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «مدل مفهومی عوامل روانی اجتماعی زمینه‌ساز ارتکاب جرم، ارایه یک مدل مطالعه داده بنیاد» گزارش دادند که دلبستگی پایین به خانواده، ضعف نظارت والدین، تنبیه والدین و تعارض والدین، بر انحراف فرزندان تأثیر داشته است. مرادی و گنجی نیک (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «رابطه فرزندپروری والدین و نقش آن در ارتکاب جرم سرقت فرزندان» نشان دادند که والدینی که با فرزندان خود رابطه سرد، خصمانه، منفی و طرد کنندگی دارند، فرزندانشان بیشتر به جرم و انحراف گرایش دارند. اسدی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در پژوهش خود با عنوان «بررسی رابطه دلبستگی به والدین با سلامت روانی و گرایش به رفتارهای پرخطر» نشان دادند که دلبستگی به والدین با رفتارهای پرخطر فرزندان مانند سرقت، خشونت و خودکشی رابطه دارد. البرزی (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «رابطه ادراک از والدین و خلاقیت اجتماعی در کودکان با واسطه‌گری باورهای انگیزشی در روابط دوستان» گزارش داده است که پدران در خلاقیت اجتماعی فرزندان تأثیرگذارتر از مادران هستند.

لو^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «چگونه ارتباطات خانوادگی با خشونت دوران نامزدی (دوستی) و رفتار بیرون خانواده رابطه دارد؟» گزارش دادند که بین نوع رابطه اعضای خانواده (مانند رابطه فرزندان و والدین) با میزان انحراف فرزندان (از جمله خشونت) رابطه وجود دارد. مرین^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «تغییرات رشد در رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز از اوایل تا اواخر بلوغ: ارتباط با نظارت والدین و انحراف همسالان» گزارش دادند که ارتباط و نظارت مناسب والدین نسبت به فرزندان می‌تواند بر کاهش انحراف فرزندان تأثیرگذار باشد. رودلف^۳ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «محافظت از جوانان در برابر اثرات نامطلوب قربانی شدن همسالان: چرا والدین اهمیت می‌دهند؟» نشان دادند که حمایت و ارتباط خوب والدین با جوانان، فرزندان را از خطرات مختلف از جمله انحراف، محافظت می‌کند. گائو^۴ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «انحراف همسالان، استفاده از مواد در نوجوان و نقش تعدیل‌کننده نظارت والدین» به نقش مهم والدین در جلوگیری از انحراف فرزندان اشاره کردند و گزارش دادند که نظارت و رابطه خوب والدین و فرزندان، در انحراف فرزندان تأثیر دارد. اشرف^۵ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی دیگر با عنوان «نقش وضعیت اقتصادی اجتماعی و شیوه‌های فرزندپروری در ایجاد رفتار خشونت‌آمیز در بین جوانان: مطالعه‌ای از پنجاب جنوبی، پاکستان» نشان دادند که داشتن شیوه تربیتی مناسب و رفتار صمیمانه و دوستانه داشتن والدین با جوانان، سبب کاهش رفتارهای انحرافی جوانان می‌شود. کجل استرانده^۶ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «کودکان با والدین زندانی و راههای رشد در رابطه با درونی کردن مشکلات نوجوانان» نشان دادند که زندانی بودن والدین و نداشتن ارتباط خوب فرزندان با والدین بر بزهکاری فرزندان (مانند ایده‌های خودکشی و اقدام به خودکشی) تأثیر دارد.

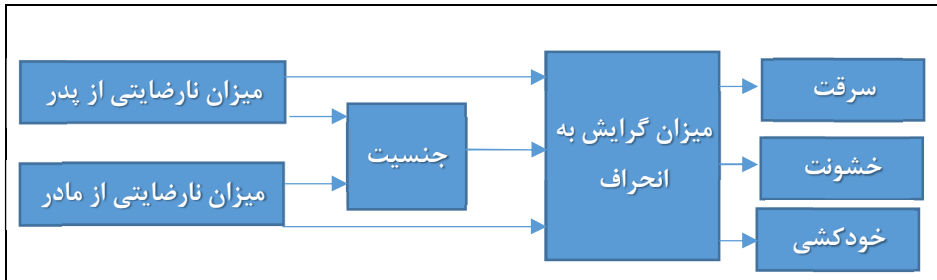
نویا^۷ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «رابطه بدرفتاری و انحرافات اجتماعی - یافته‌های یک مطالعه ملی با دانش‌آموزان نوجوان و والدین آنها» نشان دادند

1- Lu
2- Merrin
3- Rudolph
4- Gao
5- Ashraf
6- Kjellstrand
7- Nkuba

که نداشتن رابطه مناسب والدین با فرزندان، ندیده گرفتن والدین فرزندان و بدرفتاری والدین نسبت به فرزندان بر رفتارهای انحرافی فرزندان اثر دارد. ابراهیم^۱ و همکاران (۲۰۱۹) نیز در پژوهش خود با عنوان «نقش حمایت اجتماعی و بهزیستی معنوی در پیش‌بینی افکار خودکشی در نوجوانان حاشیه‌نشین در مالزی» گزارش دادند که حمایت‌های خانواده مانند رضایت فرزندان از ارتباط با والدین، با میزان گرایش فرزندان به خودکشی رابطه منفی دارد. اوختاکی^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «رابطه بین افکار خودکشی و مشکلات خانوادگی در میان تماس گیرندگان جوان با خط تلفن بحران ژاپن» گزارش دادند که بین میزان رضایت جوانان از اعضای خانواده (مانند پدر یا مادر) با گرایش جوانان به خودکشی رابطه منفی وجود دارد و افرادی که رضایت بیشتری دارند، کمتر گرایش به خودکشی دارند.

جمع‌بندی تحقیقات پیشین نشان می‌دهد، این پژوهش‌ها بخش‌هایی از موضوع تحقیق حاضر را در بر گرفته است و کمتر به پرسش اصلی تحقیق حاضر توجه داشته است. لذا برای بررسی بیشتر این موضوع، با بهره بردن از نظریه‌های منابع و دل‌بستگی، مدل تحقیق زیر تهیه شده است. بر اساس این مدل، دل‌بستگی فرزند و والدین یک منبع مهم برای فرزندان می‌باشد، و نبودن این دل‌بستگی (نارضایتی فرزندان از والدین)، می‌تواند فرزندان را به سوی انحراف سوق دهد. بدین صورت که فرزندان با نداشتن دل‌بستگی به پدر یا مادر، منبع امنیت و آرامش نداشته و احتمال انحراف برای آنان وجود دارد. همچنین بر اساس نظریه منابع، در جامعه مردسالار، جنسیت (پسر و دختر بودن) در داشتن یا نداشتن میزان منابع اثرگذار هست. لذا پسران به سبب داشتن منابع بیشتر از جمله منابع جسمی قویتر یا آزادی بیشتر، امکان انحراف هم برای آنان بیشتر می‌باشد.

1- Ibrahim
2- Ohtaki

شکل ۱. مدل تحقیق علل گرایش به انحراف جوانان بر اساس نظریه‌های منابع و دلبستگی

روش پژوهش

تحقیق حاضر از جهت هدف، کاربردی بوده و از جهت ماهیت نیز توصیفی-تحلیلی می‌باشد. همچنین نوع تحقیق کمی و روش آن پیمایشی مقطعی است. جامعه آماری، کل دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه مازندران به تعداد ۸۶۳۳ نفر می‌باشند. بر اساس جدول نمونه‌گیری مورگان و کرجسی^۱ (۱۹۷۰) تعداد ۳۸۴ نفر نمونه مورد نیاز است که برای اطمینان از بازگشت این تعداد، ۴۰۰ پرسشنامه در بین دانشجویان توزیع گردید، که پس از جمع‌آوری، ۳۹۵ پرسشنامه توسط پاسخگویان تکمیل و تحویل محقق گردید و بقیه به علت ناقص بودن کنار گذاشته شد. شیوه انتخاب پاسخگویان نیز بدین صورت بود که از هر دانشکده، یک تا سه کلاس درس (به نسبت به تعداد دانشجویان)، بصورت تصادفی انتخاب شده و محقق با کسب اجازه و حضور در این کلاس‌ها و با توضیح اهداف تحقیق، از دانشجویان خواست که نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نمایند.

برای اندازه‌گیری میزان گرایش به انحرافات اجتماعی از مقیاس استاندارد رجبی (۱۳۹۴) که روایی آن با تحلیل عاملی تأیید، و پایایی آن هم ۰/۸۷ گزارش شده استفاده شد. برای اندازه‌گیری میزان نارضایتی فرزند از پدر و مادر نیز، از مقیاس استاندارد «نگرش فرزند به پدر و مادر» که والتر دلبلیو هودسن^۲ در سال ۱۹۹۲ پیشنهاد و توسط حسین خانزاده و همکاران (۱۳۹۹) و پایایی آن ۰/۹۴ گزارش شده، استفاده است. داده‌ها

1- Morgan & Krejcie

2 - Hadson

پس از جمع‌آوری، با استفاده از نرم‌افزار SPSS، ابتدا توصیف و سپس با به کار بردن آزمون‌های تی، همبستگی پیرسون و رگرسیون تحلیل و گزارش شد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۱. تعداد دانشجویان بر اساس جنسیت و وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	جنسیت			جمع	بدون پاسخ	دختر	پسر	
	متاهل	مجرد	بدون پاسخ					
جمع	۷۱	۳۱۴	۱۰	۳۹۵	۸	۳۱۸	۶۹	فراوانی
درصد	۱۸	۷۹/۵	۲/۵	۱۰۰	۲	۸۰/۵	۱۷/۵	

جدول شماره ۲. تعداد دانشجویان بر اساس رشته های تحصیلی

رشته تحصیلی	فلسفه	فقه و حقوق	الهیات	علوم قرآنی	صنایع دستی	هنر	شهرسازی	معماری	فیزیک	اقتصاد	علوم تربیتی	مدیریت	حسابداری	شیمی	آمار	روانشناسی
۴۸	۲۲	۲	۷	۸	۱۱	۳	۱	۱۸	۲۴	۷۴	۲۹	۲۹	۸	۲۱	۴۵	۴۸
۱۲/۲	۵/۶	۰/۵	۱/۸	۲	۸,۲	۰/۸	۰/۳	۴/۶	۶/۱	۱۸/۷	۱۴/۹	۷/۳	۲	۵/۳	۱۱/۴	۱۲/۲

جدول شماره ۳. میانگین انحراف معیار و دامنه تغییرات نمره گرایش به میزان گرایش به سرقت، خشونت، خودکشی و میزان نارضایتی از پدر و مادر در بین پاسخگویان (۳۹۵ نفر)

میانگین	انحراف معیار	کمترین نمره	بیشترین نمره	بدون پاسخ
۱۲/۳۵	۴/۲۹	۶	۲۷	۱۶
۱۵/۳۴	۳/۸۶	۶	۲۶	۲۸
۱۵/۶۴	۵/۶۵	۷	۳۴	۱۶
۵۴/۶۱	۲۵/۳۲	۲۵	۱۴۷	۰
۴۷/۴۷	۲۲/۰۸	۲۴	۱۶۷	۰

ب) یافته‌های استنباطی

تفاوت بین میزان نارضایتی پسران و دختران از پدر و مادر

جدول شماره ۴. آزمون t برای مقایسه میزان نارضایتی دختران و پسران از پدر

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	Df	p
دختران (N= ۳۱۸)	۵۴/۰۱	۲۵/۴۵	۰/۹۸	۳۸۵	۰/۳۲
پسران (N= ۶۹)	۵۷/۳۰	۲۳/۵۵			

بر اساس جدول شماره ۴ و گزارش آزمون t ($t = ۰/۹۸$ و $P = ۰/۳۲$)، تفاوت آماری معناداری در نارضایتی از پدر در بین پسران (میانگین = $۵۷/۳۰$ و انحراف معیار = $۲۳/۵۵$) و دختران (میانگین = $۵۴/۰۱$ و انحراف معیار = $۲۵/۴۵$) وجود ندارد.

جدول شماره ۵. آزمون t برای مقایسه میزان نارضایتی دختران و پسران از مادر

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	df	p
دختران (N= ۳۱۸)	۴۶/۶۴	۲۱/۴۰	۱/۸۱	۳۸۵	۰/۰۷
پسران (N= ۶۹)	۵۱/۹۷	۲۵/۲۳			

بر اساس جدول شماره ۵، آزمون t ($t = ۱/۸۱$ و $P = ۰/۰۷$) نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری در نارضایتی از مادر در بین پسران (میانگین = $۵۱/۹۷$ و انحراف معیار = $۲۵/۲۳$) و دختران (میانگین = $۴۶/۶۴$ و انحراف معیار = $۲۱/۴۰$) وجود ندارد.

تفاوت بین میزان گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی در بین پسران و دختران

جدول شماره ۶. آزمون t برای مقایسه میزان گرایش به سرقت دختران و پسران

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	df	p
دختران (N= ۳۱۸)	۱۲/۰۸	۴/۰۳	۲/۸۹	۳۹۶	۰/۰۰
پسران (N= ۶۹)	۱۳/۸۰	۵/۲۳			

همانطور که جدول شماره ۶ نشان می‌دهد بر اساس آزمون t ($t = ۲/۹۸$ و $P = ۰/۰۰$) تفاوت معنی‌داری بین نمره دختران و پسران در گرایش به سرقت وجود دارد و با توجه به بیشتر بودن نمره میانگین پسران (میانگین = $۱۳/۸۰$ و انحراف معیار = $۵/۲۳$) نسبت به دختران (میانگین = $۱۲/۰۸$ و انحراف معیار = $۴/۰۳$)، پسران گرایش بیشتری به سرقت دارند.

جدول شماره ۷. آزمون t برای مقایسه میزان گرایش به خشونت دختران و پسران

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	df	p
دختران (N= ۳۱۸)	۱۴/۹۸	۳/۶۸	۵/۵۸	۳۵۷	۰/۰۰۰
پسران (N= ۶۹)	۱۶/۸۴	۴/۳۰			

همچنین بر اساس جدول شماره ۷ آزمون t ($t = ۵/۵۸$ و $P = ۰/۰۰$) نشان می‌دهد که میانگین‌های گرایش به خشونت در بین دو گروه پسران (میانگین = $۱۶/۸۴$ و انحراف معیار = $۴/۳۰$) و دختران (میانگین = $۱۴/۹۸$ و انحراف معیار = $۳/۶۸$) تفاوت معناداری با یکدیگر دارند، و گرایش به خشونت در بین پسران بطور معنی‌داری از دختران بیشتر است.

جدول شماره ۸. آزمون t برای مقایسه میزان گرایش به خودکشی دختران و پسران

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	df	P
دختران (N= ۳۱۸)	۷/۷۹	۵/۵۶	- ۰/۸۶	۳۷۰	۰/۳۸
پسران (N= ۶۹)	۱۷/۱۳	۶/۰۷			

بر اساس جدول شماره ۸، آزمون t ($t = - ۰/۸۶$ و $P = ۰/۳۸$) نشان می‌دهد که تفاوت آماری معناداری در گرایش به خودکشی در بین پسران (میانگین = ۱۷/۱۳ و انحراف معیار = ۶/۰۷) و دختران (میانگین = ۷/۷۹ و انحراف معیار = ۵/۵۶) وجود ندارد.

رابطه بین میزان نارضایتی از پدر و میزان سرقت، خشونت و خودکشی

جدول شماره ۹. نتایج همبستگی پیرسون برای نشان دادن میزان رابطه بین میزان نارضایتی از پدر و مادر و رابطه آن با میزان گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی

نارضایتی از پدر	سرقت	خشونت	خودکشی
R	۰/۲۶	۰/۱۲	۰/۲۴
P	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۰
جمع	۳۷۹	۳۶۷	۳۷۹
نارضایتی از مادر	سرقت	خشونت	خودکشی
R	۰/۲۴	۰/۱۸	۰/۲۶
P	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
جمع	۳۷۹	۳۶۷	۳۷۹

جدول شماره ۹ نشان می‌دهد که بین میزان نارضایتی از پدر با میزان گرایش به سرقت ($r = ۰/۲۶$ و $P = ۰/۰۰$)، گرایش به خشونت ($r = ۰/۱۲$ و $P = ۰/۰۱$) و گرایش به خودکشی ($r = ۰/۲۴$ و $P = ۰/۰۰$) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه میزان نارضایتی از پدر بیشتر باشد، میزان گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی در بین فرزندان بیشتر است.

رابطه بین میزان نارضایتی از مادر و میزان سرقت، خشونت و خودکشی

همچنین جدول شماره ۹ نشان می‌دهد که بین میزان نارضایتی از مادر با میزان گرایش به سرقت ($r = ۰/۲۴$ و $P = ۰/۰۰$)، گرایش به خشونت ($r = ۰/۱۸$ و $P = ۰/۰۰$) و گرایش به خودکشی ($r = ۰/۲۶$ و $P = ۰/۰۰$) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به

عبارت دیگر، هر چه میزان نارضایتی از مادر بیشتر باشد، میزان گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی بیشتر است.

میزان پیش‌بینی کنندگی نارضایتی از پدر و مادر در گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی

جدول شماره ۱۰. مدل رگرسیونی گرایش به سرقت بر اساس متغیرهای مستقل

مدل	B	Beta	t	Sig.	Correlations		
					Zero-order	Partial	Part
نارضایتی از مادر	۰/۰۳۳	۰/۱۷۳	۲/۹۵۰	۰/۰۰	۰/۲۷۶	۰/۱۵۰	۰/۱۴۴
نارضایتی از پدر	۰/۰۳۲	۰/۱۸۸	۳/۲۰۲	۰/۰۰	۰/۲۸۳	۰/۱۶۳	۰/۱۵۷

ادامه جدول شماره ۱۰. مدل رگرسیونی گرایش به خشونت بر اساس متغیرهای مستقل

مدل	B	Beta	t	Sig.	Correlations		
					Zero-order	Partial	part
نارضایتی از مادر	۰/۰۰۴	۰/۰۲۵	۰/۴۱۵	۰/۶۷	۰/۰۹۰	۰/۰۲۲	۰/۰۲۲
نارضایتی از پدر	۰/۰۱۸	۰/۱۲۱	۱/۹۷۰	۰/۰۵	۰/۱۳۴	۰/۱۰۳	۰/۱۰۲

ادامه جدول شماره ۱۰. مدل رگرسیونی گرایش به خودکشی بر اساس متغیرهای مستقل

مدل	B	Beta	t	Sig.	Correlations		
					Zero-order	Partial	part
نارضایتی از مادر	۰/۰۳۹	۰/۱۵۳	۲/۶۴۰	۰/۰۰	۰/۲۷۰	۰/۱۳۵	۰/۱۲۹
نارضایتی از پدر	۰/۰۴۹	۰/۲۱۸	۳/۷۶۸	۰/۰۰	۰/۳۰۱	۰/۱۹۱	۰/۱۸۴

بر اساس جدول شماره ۱۰، نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که بتای بدست آمده در سه رگرسیون مربوط به گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی نشان می‌دهد که نارضایتی از پدر، بیشتر از نارضایتی از مادر در گرایش به سرقت، گرایش به خشونت و گرایش به خودکشی قدرت پیش‌بینی دارد. بر اساس این جدول، عدد بتای نارضایتی از پدر در گرایش به سرقت ۰/۱۸۸ می‌باشد، در صورتی که برای نارضایتی از مادر ۰/۱۷۳

می‌باشد. یعنی می‌توان گفت به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر نارضایتی از پدر، میزان گرایش به سرقت در فرزند $0/188$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. ولی به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در میزان نارضایتی از مادر، میزان گرایش به سرقت در فرزند $0/173$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد.

همچنین عدد بتای نارضایتی از پدر در گرایش به خشونت $0/121$ می‌باشد، یعنی می‌توان گفت به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر نارضایتی از پدر، میزان گرایش به خشونت در فرزند $0/121$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. در صورتی که برای نارضایتی از مادر معنی‌دار نبود ($p = 0/67$).

علاوه بر این، عدد بتای نارضایتی از پدر در گرایش به خودکشی $0/218$ می‌باشد، در صورتی که برای نارضایتی از مادر $0/153$ می‌باشد. یعنی می‌توان گفت به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر نارضایتی از پدر، میزان گرایش به خودکشی در فرزند $0/218$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. اما به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در میزان نارضایتی از مادر، میزان گرایش به خودکشی در فرزند $0/153$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. بنابراین، نارضایتی از پدر بیشتر از نارضایتی از مادر، فرزندان را به گرایش به سرقت، خشونت و خودکشی وا می‌دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج نشان می‌دهد برای $14/6$ از پاسخگویان اتفاق افتاده است که از پدر خود متنفر باشند، و برای $8/4$ درصد نیز اتفاق افتاده که از مادر خود متنفر باشند. هر چند بر اساس این نتایج، تنفر از پدر بیشتر از مادر در بین پاسخگویان گزارش شده است، ولی هر دو نتیجه نیاز به بررسی و پژوهش دارد. زیرا پدر و مادر دو ستون اصلی خانواده و پشتوانه اصلی فرزندان و نزدیک‌ترین فرد به آنان هستند و از اهداف مهم پدر و مادر آموزش فرزندان است و لازمه آموزش نیز اعتماد فرزندان به والدین است.

علاوه بر این، نتایج اشاره دارد که تفاوت معنی‌داری در میزان نارضایتی از پدر و مادر در بین جوانان وجود ندارد. این نتیجه با پژوهش‌های سجادی و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد.

همچنین نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین میزان گرایش به سرقت در بین دختران و پسران وجود دارد و پسران بیشتر از دختران به سرقت گرایش دارند. این نتایج با یافته‌های رستمی تبریزی (۱۳۸۸) مطابقت دارد. بر اساس دیدگاه پدرسالاری که به دیدگاه منابع نزدیک است، زنان در جامعه پدرسالار به‌علت محدودیت‌های مختلف (داشتن منابع کمتر)، توانایی آنان برای انجام و گرایش به انجام سرقت یا جرایم دیگر بطور ساختاری محدود شده است. بدین صورت که ساختار از زنان می‌خواهد در فضای محدود خانه و خانواده حضور داشته باشند، و کمتر در بیرون از خانه که محیط مردانه است حضور یابند. از طرف دیگر، با توجه به نظام پدر سالاری حاکم بر جامعه ایران می‌توان گفت، در این نظام از زنان و دختران انتظار می‌رود که شرم و حیا را بیشتر رعایت کنند و کمتر درگیر کارهایی مانند سرقت و انحرافات دیگر که انگ بی‌شرمی و بی‌حیایی را به دنبال دارد، باشند. که این محدودیت موجب کاهش گرایش زنان و دختران به انحراف می‌شود.

همچنین نتیجه تحقیق نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین میزان گرایش به خشونت در بین دختران و پسران وجود دارد. و پسران بیشتر از دختران به استفاده از خشونت گرایش دارند. این نتیجه با یافته‌های حبیبی و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت دارد. در تبیین گرایش بیشتر پسران به خشونت نسبت به دختران، می‌توان گفت، که بر اساس نظریه منابع، چون رفتار افراد تابع منابعی است که آنان در اختیار خود دارند، قدرت جسمی بیشتر پسران از دختران، می‌تواند به‌عنوان منبعی برای رفتار پسران باشد، لذا پسران می‌توانند خشونت بیشتری نشان دهند.

این پژوهش همچنین نشان داد که بین میزان نارضایتی از پدر و میزان نارضایتی از مادر، با میزان گرایش به سرقت در بین دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به‌عبارت دیگر، هر چه نارضایتی از پدر و مادر بیشتر باشد، گرایش فرد به سرقت بیشتر است. این نتایج با تحقیقات عزیزاده (۱۳۸۰)، مرادی و گنجی نیک (۱۳۹۵) و پورسینا و همکاران (۱۳۹۷) و گائو و همکاران (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این رابطه، نظریه دل‌بستگی بیان می‌دارد، فرزندان که از پدر و مادر خود رضایت بیشتری دارند، کمتر در معرض انواع انحرافات اجتماعی هستند. آنان با استفاده از این منابع (ارتباط بهتر با

والدین)، مشکلات خود را کاهش داده و از افتادن در دام مشکلات انحرافات اجتماعی نجات می‌یابند.

تحقیق همچنان نشان داد که بین میزان نارضایتی از پدر و میزان نارضایتی از مادر با میزان گرایش به خشونت در بین پاسخگویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه نارضایتی از پدر و مادر بیشتر باشد، گرایش فرد به خشونت افزایش می‌یابد. این یافته با تحقیقات یحیی‌زاده (۱۳۸۸)، اسدی و همکاران (۱۳۹۷)، نوبا و همکاران (۲۰۱۹)، لو و همکاران (۲۰۲۰)، مرین و همکاران (۲۰۱۹) و اشرف و همکاران (۲۰۱۹) مطابقت دارد. در تبیین این رابطه با استفاده از نظریه منابع می‌توان گفت از آنجاییکه خانواده، شخصیت فرد را پایه‌گذاری می‌کند و پدر و مادر دو منبع اصلی برای فرزندان به حساب می‌آیند، و ارتباط فرزند با هر یک از آنان نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، اشکال در برقراری رابطه با هر کدام (به‌عنوان از دست دادن این منبع) پیامدهای خود را در پی خواهد داشت. در این مورد صاحب نظران تأکید دارند که فرزندان بیش از غذای خوب، نیاز به آغوش و محبت گرم مادر و پدر دارند، و فرزندان که این نیازهای آنان برآورده نشود (فقدان منبع) در معرض انواع اختلالات و آسیب‌های رفتاری قرار می‌گیرند.

تحقیق همچنین نشان داد که بین میزان نارضایتی از پدر و میزان نارضایتی از مادر، با میزان گرایش به خودکشی در بین جوانان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه با تحقیقات ابراهیم و همکاران (۲۰۱۹)، کجل استراند و همکاران (۲۰۲۰) و اوهتاکا و همکاران (۲۰۱۹) مطابقت دارد. برای تبیین این رابطه می‌توان از دیدگاه منابع به نظریه خودکشی خودخواهانه دورکیم اشاره و بیان نمود، که وقتی فرد رابطه ضعیفی با جامعه دارد (منبع همبستگی با جامعه را از دست بدهد) و نتواند از مزایای همبستگی استفاده نماید، این نوع خودکشی رخ می‌دهد. یعنی، زمانی که فرزند رابطه خوبی با پدر و مادر خود که بخش مهم جامعه و محیط اطراف او و منبع حمایت او می‌باشند نداشته باشد، گرایش و امکان خودکشی او نیز بیشتر می‌شود.

سرانجام اینکه، نتایج نشان می‌دهد که نارضایتی از پدر بیشتر از نارضایتی از مادر در گرایش به سرقت، گرایش به خشونت و گرایش به خودکشی قدرت پیش‌بینی دارد. به عبارت دیگر، نارضایتی از پدر بیشتر از نارضایتی از مادر در گرایش به سرقت، گرایش به

خشونت و گرایش به خودکشی تأثیر دارد. پژوهش‌های دیگر نیز در رابطه به تفاوت نقش پدر و مادر در زندگی فرزندان اشاره داشته‌اند. به طوری که البرزی (۱۳۹۳) نشان داد که پدران در خلاقیت اجتماعی فرزندان تأثیرگذارتر از مادران می‌داند. کلانتر هرمزی و کانی سانانی (۱۳۹۴) هم نتایج مشابهی را گزارش داده‌اند.

در تبیین این رابطه می‌توان از نظریه منابع بهره برد. بر اساس این نظریه، در جوامع پدرسالاری چون ایران، منابع مختلف خانواده بیشتر در دست پدر می‌باشد (در صورتی که این موقعیت برای مادر فراهم نیست) و جایگاه پدر در خانواده مهم و تأثیرگذارتر از بقیه اعضا است. در این جوامع، پدر بر اساس قانون نوشته شده و همچنین قانون نانوشته، با در اختیار داشتن منابع مختلف و قرار گرفتن در راس قدرت خانواده، همه اعضا را موظف به هماهنگی با خود می‌کند و فرزندان نیز خود را موظف به انطباق و پاسخگویی به پدر می‌دانند. از یک طرف وجود شرایط پاسخگویی و قدرت و نظارت پدر سبب می‌شود که فرزندان مراقب رفتارهای خود باشند تا از انواع انحراف دوری کنند. از طرف دیگر، چون منابع مهم دست پدر می‌باشد، زمانی که فرزندان با پدر خود رابطه غیر صمیمی و تیره داشته باشند، معمولاً پدر آنان را از این منابع مهم محروم می‌کند. بنابراین احتمال دارد گرایش فرزندان به انحراف بیشتر شود، زیرا محروم بودن از منبع مالی پدر ممکن است گرایش در سرقت را در فرزند افزایش دهد. همچنین، محروم بودن از محبت و ارتباط صمیمی نیز ممکن است گرایش به خشونت و خودکشی را در فرزند افزایش دهد.

پیشنهادها

- برای کاهش اختلافات، نارضایتی‌ها و برای صمیمی‌تر شدن روابط اعضای خانواده، خصوصاً والدین و فرزندان جوان، کارگاه‌های آموزشی برای دانشجویان و والدین برگزار گردد؛
- برای کاهش انحرافات سرقت، خشونت و خودکشی جوانان، خانواده‌ها، مشاوران و مدیران جامعه، نیازهای جوانان خصوصاً پسران را بیشتر مورد توجه قرار دهند و در جهت برآورده کردن این نیازها برنامه‌ریزی کنند؛

- خانواده‌ها، مشاوران و مدیران جامعه، ضمن توجه به نقش پدر و مادر در جلوگیری از انحراف فرزندان، به این نکته نیز توجه کنند که نقش پدر در این بُعد بیشتر است، لذا ضمن راهنمایی و مشارکت دادن بیشتر پدران در داشتن ارتباط صمیمی‌تر با فرزندان، از تأثیر بیشتر پدر در جلوگیری از انحراف فرزندان جوان، بیشتر بهره ببرند.

تقدیر و تشکر

در پایان لازم می‌دانیم از کلیه اساتید و دانشجویان دانشگاه مازندران که در جمع‌آوری داده‌ها همکاری داشته‌اند تقدیر و تشکر داشته باشیم.

- اسدی، محمدرضا؛ سعیدایی، زینب؛ محمدی، مهدی و خردمند، مهدی (۱۳۹۷). بررسی رابطه دلبستگی به والدین با سلامت روانی و گرایش به رفتارهای پرخطر. مجله علمی تخصصی روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی، شماره ۱، صص ۱۱۴-۱۲۱.
<http://www.tajournals.com/archive/psychology/1397/spring/12.pdf>
- اعزازی، شهلا (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی خانواده. تهران: روشنگران.
- البرزی، محبوبه (۱۳۹۳). رابطه ادراک از والدین و خلاقیت اجتماعی در کودکان با واسطه‌گری باورهای انگیزشی در روابط دوستانه. مجله ی مطالعات آموزش و یادگیری، شماره ۲، صص ۶۱-۸۱.
<http://ensani.ir/fa/article/342820>
- الماسی، مجتبی؛ امیری، ویدا و ستوده، نازنین زهرا (۱۳۹۸). آسیب‌های اجتماعی و راهکارها (مطالعه موردی شهر کرمانشاه). دانش انتظامی کرمانشاه، دوره ۱۱، شماره ۳۲، صص ۲۲-۴۲.
http://journals.police.ir/article_92140.html
- امینی، رویا؛ محمدی، ناهید؛ کرجی، فردین و تاپاک، لیلی (۱۳۹۸). بررسی فراوانی نوع خشونت محل کار علیه تکنسین‌های فوریت‌های پزشکی استان همدان و ارتباط آن با متغیرهای فردی و شغلی در سال ۱۳۹۷. مجله مراقبت پرستاری و مامایی ابن سینا، دوره ۲۷، شماره ۶، صص ۲۸۱-۳۹۳.
<http://nmj.umsha.ac.ir/article-1-1993-fa.html>
- امینی خانه برق، صابر؛ مرشدی، مسعود و اسماعیلی‌پور، اله قلی (۱۳۹۷). بررسی جرم‌شناختی علل سرقت‌های توأم با خشونت. انتظام اجتماعی، سال ۱۰، شماره ۳، صص ۱۰۵-۱۳۰.
<http://ensani.ir/fa/article/394876>
- پارسا، نکیسا؛ احمدپناه، محمد؛ پارسا، پرینسا و قلعه‌ایها، علی (۱۳۹۳). بررسی ارتباط روابط عاطفی بین والدین و فرزندان با سازگاری تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان. مجله دانشگاه علوم پزشکی همدان، ۲۲، صص ۸۳-۹۰.
http://sjimu.medilam.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-1274-1&sid=1&slc_lang=fa
- پناغی، لیلا (۱۳۹۰). ارزیابی و مدیریت خودکشی. تهران: ناردیس.
- پوربافرانی، معصومه؛ اعتمادی، عذرا؛ اکبرزاده، مهدی و جزایری، رضوان السادات (۱۳۹۴). نقش سبک حل تعارض مادر، تعارض زناشویی مادر و سبک دلبستگی دختر در تعارض دختر با مادر. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، شماره ۱، صص ۱-۲۲.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=254244>
- پورسینا، محمد؛ زهراکار، کیانوش؛ کیامنش، علیرضا و محسن زاده، فرشاد (۱۳۹۷). مدل مفهومی عوامل روانی اجتماعی زمینه ساز ارتکاب جرم، ارائه یک مدل مطالعه داده بنیاد. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، شماره ۱۳، صص ۱۵۱-۱۸۱.
https://csr.basu.ac.ir/article_2661.html

- جرجانی، حمید (۱۳۹۸). بررسی آماری جرایم زنان ایران. مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۲، صص ۹۱-۱۱۷.
http://www.jl.j.ir/article_11160_815f0d3fc6cdae6db7fcd5407e85a1.pdf
- حبیبی، مجتبی؛ مرادی، خدیجه؛ پورآوردی، مینو و صالحی، سمیه (۱۳۹۴). بررسی میزان شیوع اختلالات رفتاری در دانش آموزان مقطع راهنمایی و متوسطه استان قم. اپیدمیولوژی ایران، دوره ۱۱، شماره ۱، صص ۵۶-۶۳.
<https://www.magiran.com/paper/1435465>
- حسنی، اعظم و سهرابی، فرامرز (۱۳۸۴). تأثیر سبک دلبستگی و احساس تنهایی بر رفتارهای ضد اجتماعی دختران نوجوان تهران. روانشناسی تربیتی، شماره ۲، صص ۱۲۳-۱۳۸.
http://journals.atu.ac.ir/article_5963.html
- حسین خانزاده، عباسعلی؛ آهنگر قربانی، زهره؛ بهزادفر، فاطمه؛ سیدنوری، سیده زهرا و طاهر، محبوبه (۱۳۹۹). رابطه نگرش فرزند نسبت به والدین با میزان گرایش با جنس مخالف و سطح سازش یافتگی در دختران نوجوان. روانشناسی مدرسه، دوره ۹، شماره ۱، صص ۲۹-۷.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=508796>
- حیدرنازاد، علیرضا و عامری، محمدعلی (۱۳۹۸). بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی گرایش افراد به جرم سرقت (مورد مطالعه: شهر سمنان، ۱۳۹۷). فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، سال بیست و یکم، شماره دوم، صص ۹۷-۱۲۴.
<file:///C:/Users/Admin/Desktop/%D8%B3%D8%B1%D9%82%D8%AA/49713980204.pdf>
- خانعلی زاده بنا، مریم و تاج الدین، باقر (۱۳۹۷). عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز خشونت در فضای عمومی شهر تهران. مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۵۴، صص ۲۱-۵۴.
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/4004713975408.pdf>
- دانش، پروانه؛ شربتیان، محمد حسین و صوفی، پویا (۱۳۹۶). تحلیل جامعه‌شناختی خشونت خانگی علیه زنان و رابطه آن با احساس امنیت. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، شماره ۱۶، صص ۴۷-۷۷.
<http://ensani.ir/fa/article/375444>
- دورکیم، امیل (۱۳۷۸). خودکشی. ترجمه نادر سالارزاده امیری، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- رجیبی، سوران (۱۳۹۴). تأثیر دوگانه رسانه‌ها بر نگرش جوانان به آسیب‌های اجتماعی در استان بوشهر. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۲۷، صص ۲۱-۴۴.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=321446>
- رستمی تبریزی، لیما (۱۳۸۸). درآمدی بر رویکرد جنسیتی جرم‌شناسی. تحقیقات حقوقی، شماره ۵۰، صص ۲۷۹-۳۱۷.

- ساعدی، علی محمد؛ هاشمی، سید محمد و عابدی، یونس (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به جرم. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، شماره ۳، صص ۷۳-۹۲.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=231216>
- ستوده، هدایت الله (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: آوای نور.
- سجادی، سیده فاطمه؛ مهربانی زاده هنرمند، مهناز؛ ارشدی، نسرين؛ رزگر، یدا... و سجادی، فروغ (۱۳۹۴). پیش‌بینی ناگویی خلقی در نوجوانان بر اساس تروماهای اوایل زندگی و نگرش به والدین. مجله اصول بهداشت روانی، شماره ۳، صص ۱۰۵-۱۰۹.
http://jfmh.mums.ac.ir/article_4310.html
- صفا، داود و فولادی، حفیظ ا... (۱۳۹۵). مطالعه کیفی علل و زمینه‌های سرقت از منازل و تأثیر آن بر نظم و امنیت اجتماعی. بررسی مسایل اجتماعی ایران، دوره ۷، شماره ۱، صص ۱۲۵-۱۵۴.
https://ijsp.ut.ac.ir/article_60191.html
- عنبری، موسی و بهرامی، اردشیر (۱۳۸۹). بررسی آثار فقر و خشونت بر میزان خودکشی در ایران. بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال ۱، شماره ۲، صص ۱-۲۹.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=118984>
- علیزاده، حمید (۱۳۸۰). تعامل والدین - فرزند: تحول و آسیب. پژوهش‌های روان‌شناختی، شماره ۴، صص ۸۲-۱۰۲.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/43153>
- قادری، صلاح الدین و نظری، حامد (۱۳۹۸). تحلیل جامعه‌شناختی خودکشی در ایران. مسائل اجتماعی ایران، سال دهم، شماره ۱، صص ۱۹۵-۲۱۵.
<https://www.magiran.com/paper/2030126>
- قوامی لاهیجی، هانیه و حاجلو، نادر (۱۳۹۷). مقایسه مرگ زود هنگام والدین، سابقه ابتلا به اختلال بیش‌فعالی-کمبود توجه و شغل مخاطره‌آمیز در بزرگسالان بدون سابقه تلاش برای خودکشی. فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی، دوره ۱۲، شماره ۱، صص ۱۳-۲۳.
<http://ensani.ir/fa/article/392598>
- کریمیان، حسین (۱۳۸۷). نگاهی به بزهکاری نوجوانان و جوانان. معرفت، شماره ۱۲۶، صص ۱۴۱-۱۵۶.
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/noormags->
- کلاتر هرمزی، آتوسا و نوین کانی ساناتی (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین نگرش نوجوانان نسبت به پدر و احساس تنهایی. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، شماره ۲۳، صص ۴۵-۶۷.
<http://ensani.ir/fa/article/363525>
- کنعانی، اکبر و محمدی بزرگر، جعفر (۱۳۹۶). تحلیل فضایی کانون‌های سرقت داخل خودرو در سرکلانتری پنجم تهران بزرگ. پژوهش‌های انتظام اجتماعی، سال ۹، شماره ۴، صص ۲۵۵-۲۹۰.
<file:///C:/Users/Admin/Downloads>

- کوزر، لوئیس. (۱۳۸۵). زندگی و اندیشه‌های بزرگان جامعه‌شناسی. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- کوئن، بروس (۱۳۹۵). درآمدی به جامعه‌شناسی. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: توتیا.
- مرادی، امین و گنجی نیک، مجتبی محمد (۱۳۹۵). رابطه فرزندپروری والدین و نقش آن در ارتکاب جرم سرقت فرزندان. دانش انتظامی همدان، شماره ۱، صص ۱۳۳-۱۴۹.
http://journals.police.ir/article_17257.html
- مرادی، سعداله و خادمی، علی (۱۳۸۱). بررسی وضعیت خودکشی‌های منجر به مرگ در ایران و مقایسه آن با نرخ‌های جهان. پزشک قانونی، شماره ۲۱، صص ۱۶-۲۷.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=13472>
- معیدفر، سعید و صبوری خسروشاهی، حبیب (۱۳۹۰). تعرض فرزندان با والدین در سبک زندگی. برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی. شماره ۷، صص ۶۷-۹۸.
http://qjds.atu.ac.ir/article_3578.html
- یامین پور، محمد (۱۳۸۹). بررسی علل گرایش به جرم در ساخت اجتماعی جوامع در حال توسعه با تأکید بر تغییر ساختار خانواده ایرانی. پژوهش‌های نامه حقوق اسلامی، شماره ۱۱، صص ۶۳-۸۲.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=182900>
- یحیی زاده، حسین (۱۳۸۸). تأثیر عوامل خانوادگی بر گرایش افراد به سوءمصرف مواد مخدر. پژوهش اجتماعی، شماره ۵، صص ۱۲۳-۱۴۲.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=113182>
- Ashraf, M. U., Asif, M., Iqbal, M. M. A., & Warraich, I. A. (2019). Role of Socioeconomic Status and Parenting Practices in construction of Violent Behavior among Youth: A Study from South Punjab, Pakistan. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 39(2).
<http://pjss.bzu.edu.pk/website/journal/article/5ed12744ba1f2/page>.
- Gao, S., Rolan, E., Nair, N., & Marceau, K. (2019). Peer Deviance, Adolescent Substance Use and the Moderating Role of Parental Monitoring. *Purdue Undergraduate Research Conference*.
<https://docs.lib.purdue.edu/purc/2019/Posters/21>.
- Ibrahim, N., Din, N. C., Ahmad, M., Amit, N., Ghazali, S. E., Wahab, S., & Halim, M. R. T. A. (2019). The role of social support and spiritual wellbeing in predicting suicidal ideation among marginalized adolescents in Malaysia. *BMC public health*, 19(4), 553.
<https://link.springer.com/article/10.1186/s12889-019-6861-7>.
<https://doi.org/10.1186/s12889-019-6861-7>.
- Kjellstrand, J., Yu, G., Eddy, J. M., & Clark, M. (2020). Children with incarcerated parents and developmental trajectories of internalizing problems across adolescence. *American Journal of Criminal Justice*, 45(1), 48-69.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12103-019-09494-4>.
<https://doi.org/10.1177/0093854818785400>.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
<https://journals.sagepub.com>.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>.
- Lu, Y., Pettigrew, J., Shin, Y., Castillo, M. A., & Allsup, J. (2020). How does family communication relate to adolescent dating violence and externalizing behaviors? The role of parent-adolescent risk communication and attitudes toward violence in a Nicaraguan sample. *Health communication*, 1-10.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32312093>.
<https://doi.org/10.1080/10410236.2020.1750763>.
- Merrin, G. J., Davis, J. P., Berry, D., & Espelage, D. L. (2019). Developmental changes in deviant and violent behaviors from early to late adolescence: Associations with parental monitoring and peer deviance. *Psychology of violence*, 9(2), 196-208.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6454571>.
<https://doi.org/10.1037/vio0000207>.
- Nkuba, M., Hermenau, K., Hecker, T. (2019). The association of maltreatment and socially deviant behavior-Findings from a national study with adolescent students and their parents. *Mental Health & Prevention*. 13; 159-138.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212657018300667>.
doi.org/10.1016/j.mhp.2019.01.003.
- Ohtaki, Y., Doki, S., Kaneko, H., Hirai, Y., Oi, Y., Sasahara, S., & Matsuzaki, I. (2019). Relationship between suicidal ideation and family problems among young callers to the Japanese crisis hotline. *PLoS one*, 14(7), e0220493.
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0220493>.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220493>.
- Rudolph, K. D., Monti, J. D., Modi, H., Sze, W. Y., & Troop-Gordon, W. (2020). Protecting youth against the adverse effects of peer victimization: why do parents matter? *Journal of abnormal child psychology*, 48(2), 163-176.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10802-019-00576-9>.
<https://doi.org/10.1007/s10802-019-00576-9>.

Archive of SID